

egész európai kultúrára kiterjesztő író és tudós. Olyan tehetség azonban, akiben a filológusi erudíció ilyen mértékben párosult volna a nyelv művészete iránti fogékonysággal, a teremtő fantázia a problémák iránti érzékenységgel, más nem akad közöttük. Valami kétszáz könyvre, cikkekre, fordításra tehető életművében Hésziodosz és Aiszkhülosz az egyik, Gorkij és Majakovszkij a másik határ; Küküllői János áll az egyik, József Attila a másik oldalon. Hogy aztán az egyetemes és a magyar irodalom hogyan kapcsolódott össze a filológus gondolkodásában, s e kapcsolat mit jelentett korának súlyos erőpróbaiban, mi sem tanúsítja világosabban, mint a *Pásztori Magyar Vergilius* c. fiatalkori kötet: Radnóti nem írt volna eklogákat, ha Trencsényi-Waldapfel Imre könyve meg nem jelenik, és nem kínálja fel neki a vergiliusi idillt a béke költészetének formájául.

E párját ritkítóan sokoldalú érdeklődés, a majdnem negyven esztendeig fáradságtalanul munkálkodó alkotó erő termékei egyetlen vezető gondolat, a humanizmus eszméje körül helyezkednek el, mely élete során egyre mélyebbé, tartalmasabbá vált. A klasszikus humanizmus nagy íróinak megismertetéséért az utóbbi évtizedekben senki nem tett többet, mint ő, s a humanitás szellemének és formáinak továbbélése és kibontakozása érdekelte akkor is, mikor a magyar irodalom történetére irányította figyelmét. Nem arra gondolt, hogy a klasszikus-filológiát a magyarországi latinság ancillájává szegődtesse, hanem éppen fordítva, a hazai deák literatúrát akarta az antikvitás széles hagyományába kapcsolni, s így az egyiket nemzeti tudománnyá, a másikat az egyetemes szempontú kutatás tárgyává tenni. Gyöngyösi Istvánt, a konzervatív nemesség kanonizált költőjét ő állította be a világirodalom áramába; ha viszont modern költőkről szólt, bibliai és ókori reminiscenciákra utalt. „Humanizmus és nemzeti műveltség valamiféle egysége az, aminek szolgálatába állítottam kezdetől fogva tollamat; minden eddiginél magasabb fokú felelősségtudattal azóta, hogy tudom: a humanizmus fejlődésének legmagasabb foka a szocialista humanizmus”, — írta önmagáról 1965-ben, magyar irodalomtörténeti tárgyú tanulmányai gyűjteményes kötetének előszavában.

A humanizmus háromezer éves útja és eszméjének kitisztulása az irodalomban, — talán ebben összegezhető gazdag munkásságának alaptémája, e körül csoportosulnak évszázadok fejlődését feltáró, problémák egész sorát felvető tanulmányai, és szigorúbban körülhatárolt tárgykörű elemzései. Ő maga úgy látta, hogy az utóbbiakhoz „kegyelmesebbnek mutatkozott az idő”, s ebben bizonyára igaza volt. Nem értenénk azonban igazán egyetlen filológiai felfedezését sem az eszmei háttér nélkül, s alakját és életművét a kettő együttesen teszi majd értékké és őrzí meg az utókor emlékezetében.

Tarnai Andor

Juhász László

(1905—1970)

Parva petunt manes, pietas pro divite grata est
munereuou : avidos Styx habet ima deos.
(Ovidius)

Tragikus hirtelenséggel bekövetkezett halála mélyen megrendítette mind a hazai ókortudató, mind pedig a magyar irodalomtörténész közvéleményt. Azok közé a klasszika filológusok közé tartozott, akik egy életet szenteltek a magyarországi latin irodalom kutatásának. Életműve szorosan kapcsolódott kiváló múlt századi elődjé, Ábel Jenő munkásságához a humanista kézirat kutatás és szövegfilológia területén.

Tudományos eredményekben gazdag életének maradandó értékű alkotása, a nemzetközi hírnévre emelkedett *Bibliotheca Scriptorum Medii Recentisque Aevorum* (1930—1945) c. sorozat is elsősorban textológiai teljesítményével tudott pótolhatatlanná válni. Az egész vállalkozásra jellemző egységes arculatot a szerkesztő Juhász László határozott koncepciója alakította ki, az egyes kötetek belső értékét pedig az egyenletesen érvényesülő magas filológiai akribia biztosította. A kitűnő szervező munkával létre hozott és súlyos anyagi áldozatokkal kibocsátott közel félszáz kötet a sorozat befejezetlensége ellenére is a latin nyelvű források imponáló seregszemléje P. mestertől Istvánffy Miklósig, ill. Callimachustól és Galeottótól Celtisig.

Az irodalomtörténész Juhász László érdeklődésének középpontjában Janus Pannonius állt. Évtizedeken át, 1929-től haláláig szívós kitartással dolgozott a költő összes műveinek kritikai kiadásán. Gondos mérlegeléssel kialakított szinopszis birtokában (*De edendis Iani Pannonii operibus quae supersunt omnibus*. 1929.) kutatásainak egyes részeredményeit latin és magyar

nyelven írott, példás tömörségű dolgozataiban összegezte (*De Iano Pannonio interprete Graecorum*. 1928. — *Quaestiones criticae de epigrammatibus Iani Pannonii*. 1929. — *Commentatio critica ad edendas Iani Pannonii elegias*. 1929. — *Janus Pannonius epigrammáinak szövegkritikájához és hermeneutikájához*. FK 1968. 146—185.).

Bár egy szakterületre koncentrált minden erejét, sokoldalú tudós volt a maga módján. Lefordította a homéroszi *Békaegérfarcot* mértékes versben görögből magyarra, ugyanakkor Jókai elbeszélését, *A nagyenyedi két fűzfát* átültette latinra, olvasókönyvet szerkesztett a magyar történelem latin nyelvű kútfőiből, dióhéjba szorított gyakorlati latin nyelvtant írt, sőt, mint költő, eredeti latin verseket is adott ki. Bibliofil hajlamával felújította a humanista zsebkiadások divatját: így jelent meg egy Horatius- és egy Janus Pannonius-könyvecskéje.

Goethe azt mondta egy beszélgetése során Boisserée-nek, hogy Róma különösen vonzza őt, s egészen bizonyos benne, hogy egyszer már élt Rómában. Amit a költő megálmodott, azt a tudós átélte: Juhász László úgy tudott latinul, mintha a császárkori Rómában élt volna. Csakhogy nem kétezer évvel ezelőtt, hanem ma, a XX. században.

V. Kovács Sándor

Intézeti hírek

(1970. január 1—július 31.)

Lukácsy Sándor osztályvezető, kandidátus január 1-től 31-ig Rómában tartózkodott. Petőfi-kutatásaival kapcsolatban az olasz Risorgimento néhány problémáját kutatta, valamint a Magyarországon el nem érhető egykori forrásokkal, illetőleg a legújabb szakirodalommal ismerkedett meg.

*

József Farkas tudományos főmunkatárs, kandidátus, január 5-től február 28-ig Bécsben járt tanulmányúton, a Collegium Hungaricum ösztöndíjasaként. Kutatómunkájának fő feladata az 1919 utáni bécsi magyar irodalmi emigráció forrásainak feltárása és feldolgozása volt.

*

Klaniczay Tibor levelező tag, igazgató-helyettes és *Komlövöski Tibor* tudományos munkatárs voltak a felkért hozzászólói február 25-én a Magyar Irodalomtörténeti Társaság felolvasó ülésének, melyen előadás hangzott el „Művészi igazság és kompozíció Balassi *Katonaének*-ében” címmel. *Julow Viktor* tanulmányához intézetünk részéről hozzászólta még: *Lukácsy Sándor*, *Pirnat Antal* és *Varjas Béla*.

*

Klaniczay Tibor levelező tag, igazgató-helyettes, március 9-től 20-ig tanulmányúton volt Olaszországban, és ennek során Rómában, Milánóban és Padovában folytatott kutatásokat.

*

Szabolcsi Miklós levelező tag, ügyvezető igazgató, március 20 és április 2 között a Német Demokratikus Köztársaságban tartózkodott és részt vett a Deutsche Akademie der Künste 20. évfordulója alkalmából rendezett ünnepeken. Tárgyalásokat folytatott a Deutsche Akademie der Wissen-

schaften újonnan szervezett Irodalomtudományi Intézetének vezetőivel is.

*

Szaunder József és *Klaniczay Tibor* levelező tagok részt vettek azon a március 31-től április 4-ig tartó, Bari-ban rendezett kongresszuson, melyet a Nemzetközi Italianisztikai Társaság hívott össze.

*

Elena Stan, a kolozsvári Nyelv- és Irodalomtudományi Intézet főmunkatársa, április 1—15-ig tanulmányúton volt Magyarországon. Intézetünkben az irodalomtörténet-írás módszertanáról konzultált vele az Irodalomelméleti Osztály több tagja: *Nyirő Lajos* osztályvezető, kandidátus, valamint *Miklós Pál* kandidátus és *Veres András* tudományos segédmunkatárs.

*

Bene Ede, Intézetünk külügyi titkára április 10-től 13-ig részt vett a Nemzetközi Összehasonlító Irodalomtudományi Társaság (AILC) koordinációs bizottságának Prágában rendezett ülésén, ahol az európai irodalomtörténet előkészítésének munkálatait tárgyalták meg.

*

Szabolcsi Miklós levelező tag, ügyvezető igazgató, április 19 és 23 között részt vett a Barcelonában tartott Nemzetközi Kritikai Kongresszuson.

*

Varga Imre tudományos főmunkatárs, kandidátus, április 21-től május 18-ig a régi magyar irodalom bibliográfiái kézikönyvéhez gyűjtött anyagot különböző szlovákiai könyvtárakban.

*

Pavel Spunár tudományos kutató, a Csehszlovák Tudományos Akadémia kiküldetésében kéthetes tanulmányúton volt Magyarországon április hónap folyamán.

*